

Rdeči križ Slovenije
Območno združenje Ormož

Medobčinska lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti na področju
občin Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž

Anketa o rabi alkohola in drugih drog

2016

Spoštovani!

Pred vami se nahajajo rezultati pete anonimne ankete o zlorabi drog med mladostniki na našem območju. Gre za edinstven dokument, saj smo edina ustanova na tem lokalnem področju, ki permanentno spremlja stanje o zlorabi drog, ga analizira in podatke posreduje zainteresiranim strokovnim in laičnim javnostim. Rezultate raziskave smo dopolnili še s statističnimi podatki Policijske postaje Ormož, Lekarne Ormož, Zdravstvenega doma Ormož in društva Zdrava pot. Njihovi podatki nam omogočajo še širši pogled na obstoječo problematiko.

Pod okriljem Rdečega križa Slovenije Območnega združenja (RKS OZ) Ormož že od leta 1998 deluje Lokalna akcijska skupina, ki se je z delitvijo občine Ormož na tri manjše občine, preimenovala v Medobčinsko lokalno akcijsko skupino za preprečevanje zasvojenosti na področju občin Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž (LAS). LAS je medsektorsko koordinativno telo, ki deluje na področju vseh treh občin z namenom delovanja in sodelovanja strokovnjakov različnih področij (šolstva, zdravstva, socialnega varstva, policije idr.) in koordiniranjem preventivne dejavnosti na področju zlorabe drog.

Člani LAS so imenovani s sklepom županov vseh treh občin, so prostovoljci in za svoje delo ne prejema nobenega plačila. Njihove naloge in cilji delovanja so opredeljeni v sklepu o imenovanju. Sredstva za izvajanje programov si LAS pridobiva iz proračuna vseh treh občin in s prošnjami sponzorjem oz. donatorjem. Ker LAS nima statusa pravne osebe, ne more kandidirati na javnih razpisih.

Vsem, ki so kakorkoli sodelovali in pomagali pri izvedbi raziskave o zlorabi drog, se iskreno zahvaljujem. Posebno zahvalo pa namenjam vsem bivšim in sedanjim članom LAS za njihovo strokovno in požrtvovalno delo.

Predsednik Medobčinske LAS Ormož,
Središče ob Dravi in Sveti Tomaž

Stanislav Ivanuša

Medobčinska lokalna akcijska skupina in analize stanja v lokalnem okolju¹

Analiza stanja oziroma raziskava rabe drog sodi med aktivnosti, ki jih praviloma načrtuje vsaka LAS na začetku svojega delovanja. Tudi mi smo jo – in jo uspešno izvedli, v letu 2016 že petič.

Raziskavo iz leta 1999 smo objavili v medijih in na okrogli mizi, nismo pa je izdali v pisni obliki. V anketo, ki smo jo ponovili v šolskem letu 2003/2004, smo zraven osmošolcev zajeli dijake 2. in 4. letnika Gimnazije Ormož. Rezultati ankete o rabi alkohola in drugih drog so bili objavljeni v publikaciji z naslovom *Odvisnost in mladi v občini Ormož*. Strokovno analizo sta pri obeh raziskavah (1999 in 2004) naredila poznavalca obravnavane problematike, žal že pokojni, mag. Vladimir Auer, dr. med. in mag. Aleš Friedl, univ. dipl. psiholog.

Tretja izvedba ankete je sovpadala z deseto obletnico LAS in je bila izvedena v šolskem letu 2007/2008. Rezultati, ki jih je strokovno obdelal in podkrepil s prispevki o škodljivi rabi alkohola in tobaka dr. Aleš Friedl, univ. dipl. psiholog, so bili, skupaj s prispevki drugih članov LAS, objavljeni v biltenu *LAS – 10 let* ter predstavljeni v medijih in na okroglih mizah v občinah Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž.

Namen ankete, izpeljane v šolskem letu 2011/2012, je bil, tako kot pri prejšnjih, pridobiti informacije, ki bi služile kot podlaga za načrtovanje naših aktivnosti. Vzorec je bil nekoliko večji kot prejšnja leta, saj smo tokrat v anketo zajeli tudi učence in dijake z ljutomerskega območja.

Vsekakor smo ponosni na dejstvo, da nam je anketo uspelo izpeljati že petič, saj smo s tem dobili boljši vpogled na trend uporabe različnih, zdravju škodljivih kemičnih substanc. V publikaciji podani rezultati predstavljajo pomemben vir informacij mladim, njihovim staršem, šolam, zdravstvenemu domu, bolnišnici ter številnim organizacijam, ki se ukvarjajo s problematiko uporabe drog.

Natančnega števila vseh, ki so v raziskavi sodelovali, ni možno ugotoviti. Zagotovo pa smo hvaležni vsem, ki so si vzeli delček svojega dragocenega časa in nas v raziskavi podprli na kakršen koli način: učencem in dijakom, med katerimi je večina z vso odgovornostjo izpolnjevala anketo; ravnateljicam in ravnateljem ter šolskim svetovalnim delavcem za razumevanje in omogočanje izvedbe raziskave v šolah, pa tudi vsem tistim, ki so v našem projektu zaznali koristno akcijo.

Posebna zahvala je namenjena članu LAS Marjanu Škvorcu, univ. dipl. psihologu, za njegov izjemen prispevek, ki ga je vložil v naš skupni projekt.

¹ Maja Botolin Vaupotič, prof. biologije, RKS OZ Ormož in Medobčinska LAS Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž.

Anketa o rabi alkohola in drugih drog²

Anketo o rabi alkohola in drugih drog smo v okviru Medobčinske lokalne akcijske skupine za preprečevanje odvisnosti na področju občin Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž (LAS) izvedli med letoma 1999 in 2016 petkrat. Vsakokrat smo anketirali enako populacijo (učence devetega razreda in dijake drugega in četrtega letnika gimnazije) ter zastavljali skoraj identična vprašanja. Odgovori kažejo, da se tako osnovnošolci kot srednješolci redno srečujejo z alkoholnimi pijačami ali kot uživalci ali kot tisti, ki se družijo z uživalci alkoholnih pijač. Približno polovica devetošolcev uživa alkoholne pijače enkrat mesečno, polovica dijakov pa še pogosteje - dva do štirikrat mesečno. Zanimiv je podatek, kje in kako mladi pridejo do alkoholnih pijač. Tri četrtine devetošolcev odgovarja, da doma ali pri prijateljih. Torej so starši tisti, ki bi lahko učinkovito regulirali uživanje alkoholnih pijač pri osnovnošolcih. Pri dijakih je ta delež nižji - ena tretjina pride do pijače doma ali pri prijateljih. Odgovarjajo tudi, da je v zadnjem mesecu bil vinjen vsak peti devetošolec in vsak drugi dijak.

V preteklih anketah so učenci in dijaki v veliki meri navajali kot razlog za uživanje alkohola radovednost. Letošnja anketa je pokazala drugačen trend - k prejšnjim odgovorom se je pridružil večji delež odgovorov 'omama' in 'potreba'. Tema dvema odgovoroma pritrudi skoraj tretjina dijakov četrtega letnika, ostali nekaj manj.

Alkohol je mnogim sredstvo za sprostitev, počutili bi se srečnega, bili bi bolj družabni. Tako menita dve tretjini dijakov in približno tretjina devetošolcev. V letošnji anketi je občuten porast odgovorov, da bi po uživanju alkohola 'pozabili na težave'. Ta odgovor se pojavi pri dveh tretjinah dijakov in pri polovici devetošolcev. Torej uporabljajo alkohol kot sredstvo za reševanje težav. Med tistimi, ki uživajo alkoholne pijače, se kot posledica pri mnogih pojavlja poškodovanje oblačil, izguba denarja, predmetov in podobno. Tako jih odgovarja devet od desetih dijakov četrtega letnika.

Mnoge omamne snovi so lahko dostopne. V letošnji anketi se pokaže bistveno večji delež tistih, ki jim je lahko dostopna marihuana - tako pravita kar dve tretjini dijakov. Pred štirimi leti je bilo takih polovica. Potrditev lažje dostopnosti in posredno večje tolerance do marihuane se kaže tudi v odgovorih, kaj je bolj nevarno: ali uživanje alkohola in kajenje tobaka ali uživanje marihuane. Delež tistih, ki vidijo marihuano kot nevarno, se namreč znižuje. V letošnji anketi smo prvič spraševali o poznavanju športnih drog in njihovem uživanju. Izkazalo se je, da polovica anketirancev pozna nekatere športne droge, vendar jih ne uživajo.

² Marjan Škvorc, univ. dipl. psiholog, OŠ Velika Nedelja in Medobčinska lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti na področju občin Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž.

Dijaki in devetošolci pravijo, da so dobro poučeni o škodljivosti alkoholnih pijač, kajenja in prepovedanih drog.

Pri preživljanju prostega časa opazamo v letošnjem letu upad gledanja televizije in sedenja pred računalnikom. V obeh primerih za približno eno uro dnevno. Ta dva medija so najverjetneje nadomestili pametni telefoni.

Anketirance smo spraševali še o ukrepih, za katere menijo, da bi bili učinkoviti za zmanjšanje pitja alkohola. Delež skeptikov, torej tistih, ki dvomijo, da takšni ukrepi obstajajo, se povečuje - v letošnjem letu je takih kar tretjina.

Preventivno delo LAS je torej še kako potrebno.

V nadaljevanju predstavljamo kratko statistično primerjavo odgovorov različnih generacij (leto 1999, 2004, 2008, 2012, 2016) in različnih starosti (9. razred, 2. letnik in 4. letnik gimnazije). Vsa leta nismo izvajali identične ankete, zaradi česar je primerjava nekoliko okrnjena, gotovo pa kaže določen trend o rabi alkohola in drugih drog od leta 1999 naprej.

V preteklosti smo združili rezultate 2. in 4. letnika gimnazije, v letošnjem letu pa primerjamo tudi drugi in četrti letnik gimnazije. Rezultate smo združili tudi po spolu. V primerih, ko prihaja do večjih, bistvenih razlik med posameznimi dejavniki, je to zapisano pod odgovori. Natančna analiza, tudi primerjava med spoloma ter razlike med 2. in 4. letnikom gimnazije, je na voljo na sedežu medobčinske LAS v Ormožu.

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
N	217	///	183	110	192	111	166	299	72	55	61

Prvo leto smo anketirali samo osnovnošolce, saj še ni bilo ormoške gimnazije. Vsako naslednje leto smo vključili več anketirancev. V letu 2012 so odgovarjali tudi devetošolci nekaterih šol z ljutomerskega območja. Pritegnili smo tudi dijake ljutomerske gimnazije.

1. Katero od naslednjih snovi si že poskusil (možno je obkrožiti več odgovorov) [%]:

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
pivo	83	///	95	95	89	3	83	94	90	93	97
vino	86	///	97	97	89	98	87	96	90	95	98
žgane pijače	59	///	70	94	66	91	59	90	67	91	97
pravo kavo	67	///	60	75	57	73	43	64	56	84	77
cigarete	49	///	57	79	41	80	36	65	36	60	75
energetski napitki	///	///	///		86	90	80	87	82	85	92

Vino in pivo je poskusilo približno 95 % srednješolcev, bolj izstopa, da je tudi žgane pijače poskusilo več kot 90 % srednješolcev. Tudi med osnovnošolci je visok delež tistih, ki so poskusili energijske pijače.

Žgane pijače je leta 2008 poskusilo 10 odstotnih točk več dijakinj kot dijakov, podobna slika je pri cigaretah.

2. Kako pogosto piješ pijače, ki vsebujejo alkohol? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nikoli	20	///	10	3	12	5	19	6	18	5	5
enkrat mesečno ali nekajkrat letno	60	///	65	16	50	25	47	30	51	31	31
2 do 4 krat mesečno	14	///	19	55	24	44	30	53	19	47	38
2 do 3 krat tedensko	3	///	5	19	9	12	4	8	7	15	21
4 ali večkrat tedensko	1	///		6	4	8	1	3	4	2	5

Srednješolci pogosteje uživajo alkoholne pijače kot osnovnošolci. Med osnovnošolci je od 5 do 10 % takih, ki uživajo alkohol 2-3 krat ali večkrat na teden.

V letu 1999 ni poskusilo alkohola 13 % fantov, medtem ko je bilo takih deklet 28 %.

V letu 2004 fantje v OŠ pogosteje uživajo alkoholne pijače kot dekleta (2 do 4 krat 28 % fantov in 7 % deklet).

Dijakinje leta 2008 redkeje uživajo alkoholne pijače kot njihovi vrstniki. Kar 55 % jih uživa alkohol 2 do 4 krat mesečno (30 % dijakov), fantov je več v 'višjih' kategorijah (2 do 3 krat tedensko – 16 %, dijakinj 8 % in več kot 4 krat tedensko: 21 % dijakov in nič dijakinj).

2016: S starostjo se večja pogostost pitja alkoholnih pijač. Če je med pogostimi uživalci (2 do 3 krat tedensko ali pogosteje) desetina devetošolcev, jih je v četrtem letniku že četrtna.

3. Kolikokrat si že bil vinjen? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nikoli	44	///	39	7	39	13	47	18	60	18	8
enkrat	16	///	25	6	17		20	8	13	13	5

dvakrat	9	///	14	4	17		10	8	13	7	7
trikrat	8	///	7	4	9		3	8	1	7	0
štirikrat	3	///	5	1	4		3	4	4	5	2
več kot štirikrat	4	///	9	77	14	73	17	54	10	49	79

Pogosteje so bili vinjeni srednješolci kot osnovnošolci. Pa tudi med osnovnošolci je več kot 15 % takih, ki so bili 3 ali večkrat pijani. Delež takih učencev narašča.

V letu 1999 še ni bilo pijanih 55 % osnovnošolk in tretjina fantov.

Razlika v uživanju alkohola (dijaki 2008) se kaže tudi v vinjenosti: nikoli ni bilo vinjenih 29 % dijakov, medtem ko je takih dijakinj 39 %. Enak trend je opazen tudi v drugih kategorijah.

Leta 2012 je več deklet (osnovnošolk) kot fantov odgovorilo, da še niso bile vinjene (dekleta 54 %, fantje 41 %), več fantov kot deklet pa je bilo enkrat vinjenih (25 %, 14 %).

4. Kolikokrat si bil vinjen v zadnjih 30 dneh? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nikoli	///	///	83	28	69	34	77	46	79	53	43
1-2 krat	///	///	17	50	16	38	21	41	19	25	43
3-5 krat	///	///		14	3	14	1	10	0	18	11
več kot 6 krat	///	///		8	0	5	1	3	1	4	3

Visok delež 3-5 krat vinjenih osnovnošolcev v zadnjem mesecu!

Leta 2012 so dijaki bili pogosteje vinjeni kot dijakinje: 3-5 krat (dijaki 20 %, dijakinje 5 %), več kot 6 krat (dijaki 10 %, dijakinje 0).

5. S kakšnim namenom si (ali bi) poskusil alkoholne pijače? (Možno je obkrožiti več odgovorov.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
radovednost	23	///	60	30	39	38	57	39	64	51	57
žalost, problemi	5	///	10	16	10	16	8	18	6	15	25
zabava	25	///	62	90	68	87	63	90	36	45	56
da se pokažem	7	///	2		5		1	3	1	2	5
omama	2	///	1	6	3	11	2	6	3	13	13
potreba	///	///		8	6	5	2	7	4	7	16
drugo:	///	///					4	4			

Osnovnošolci poskušajo alkoholne pijače bolj kot srednješolci iz radovednosti, medtem ko srednješolci bolj kot osnovnošolci pijejo iz zabave. Zvišuje se delež srednješolcev, ki pije iz potrebe ali zaradi omame. Relativno visok je delež takih odgovorov med osnovnošolci.

V letu 1999 bi zaradi žalosti poskusilo alkohol 10 % deklet (OŠ) in noben fant.

Devetošolke leta 2012 so (ali bi) mnogo pogosteje kot fantje poskusile alkohol iz radovednosti (68 %, 48 %).

Leta 2012 so (ali bi) dijakinje mnogo pogosteje kot dijaki uživali alkohol zaradi žalosti in problemov (18 odstotnih točk).

V letu 2016 ugotavljamo, da se večja delež tistih, ki poskusijo alkohol iz radovednosti. Manj je tistih, ki ga poskusijo zaradi zabave. Pri srednješolcih je opazen porast teh, ki poskusijo alkohol zaradi omame oziroma potrebe. V letu 2016 je kar petina takih v drugem letniku in tretjina v četrtem letniku.

6. Kje si nazadnje pil alkohol? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
doma	///	///	53	15	39	19	46	16	75	12	16
pri prijatelju	///	///	18	20	39	5	28	14	15	21	26
v parku ali na ulici	///	///	3	9	7	35	2	16	2	10	5
v bistroju, bifeju, točilnici ali gostilni	///	///	14	29	20	29	8	14	3	19	38
v disku	///	///	5	19	7	17	5	37	2	37	14
drugo									3	2	2

Pomenljiv je podatek, da največ osnovnošolcev uživa alkohol doma. Nimamo podatkov, če je to v prisotnosti ali odsotnosti staršev. Druga pomembna lokacija za pitje (osnovnošolci) je pri prijateljih, torej spet doma (pri prijateljih). Med srednješolci je visok delež užitvalcev v gostilni in disku, manj pa doma.

V letu 2004 je precej več fantov kot deklet iz OŠ uživalo alkohol doma (59 % fantov in 38 % deklet).

Leta 2008 je več dijakov uživalo alkohol v parku (48 %, dijakinje 27 %), medtem ko so dekleta prevladovala v bistroju, točilnicah (32 %, dijaki 22 %).

Leta 2012 je več dijakinj kot dijakov (12 odstotnih točk) uživalo alkohol v disku.

V letu 2016 je opazen porast dijakov, ki so nazadnje pili alkohol v bifeju oziroma gostilni. Še vedno ostaja visok delež tistih, ki pijejo doma oziroma pri prijatelju.

7. Če skuša učenec, ki je star manj od 18 let, dobiti alkohol v trgovini, kaj se bo zgodilo? (Izberi en odgovor v vsaki vrsti.) [%]

a. Ali bo moral pokazati osebno izkaznico, da ugotovijo njegovo starost?

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
zelo pogosto	///	///	///	///	15	20	25	25	26	40	25
srednje pogosto	///	///	///	///	20	32	36	47	26	35	38
Redko	///	///	///	///	25		19	20	15	16	21
zelo redko	///	///	///	///	17		11	6	18	7	11
ne vem	///	///	///	///	17		8	2	14	2	5

b. Ali mu ne bodo prodali alkohola?

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
zelo pogosto	///	///	///	///	11	10	23	15	17	33	15
srednje pogosto	///	///	///	///	20	5	30	39	22	36	25
redko	///	///	///	///	27	20	18	27	22	22	36
zelo redko	///	///	///	///	19	32	20	14	26	9	16
ne vem	///	///	///	///	17		8	5	13		8

Mlajši od 18 let lahko pridejo do alkohola, saj je majhen delež tistih, ki jim zaradi mladosti ne bi prodali alkohola.

8. Ali so blizu šole mesta, kjer lahko dobiš alkohol ne da bi pokazal osebni dokument? (Izberi en odgovor v vsaki vrsti.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
a. v lokalu zunaj šole	///		///								
ne	///	///	///	///	23		33	24	43	42	69
da	///	///	///	///	45	72	36	48	31	35	10
ne vem	///	///	///	///	28		31	28	26	24	21
b. v lokalu znotraj šole	///		///								
ne	///	///	///	///	38		63	54	8	2	3
da	///	///	///	///	0	6	1	1	76	80	80
ne vem	///	///	///	///	14		20	20	15	18	16

c. v trgovini	///		///								
ne	///	///	///	///	32		36	30	32	15	57
da	///	///	///	///	27	61	30	43	40	45	25
ne vem	///	///	///	///	37		35	27	28	40	18

Odgovori kažejo, da je tako v bližini osnovnih kot srednjih šol več možnosti za nakup alkoholnih pijač, tako v lokalu kot v trgovini.

V lokalu zunaj šole bi leta 2008 dekleta lažje prišla do alkohola (78 %) kot fantje (66 %).

9. V zadnjih 30 dneh sem prišel do alkohola na naslednji način. [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
a. Kupil sem si pijačo.	///	///	///	///	22	59	13	53	6	38	72
b. Pijačo sem dobil od nekoga, ki je star manj kot 18 let.	///	///	///	///	19	28	20	20	13	38	5
c. Uporabil sem osebni dokument nekoga drugega.	///	///	///	///	2	3	1	5		4	5
d. Pijačo sem dobil od učenca, ki je star 18 let ali več.	///	///	///	///	10		18	24	14	36	26
e. Pijačo sem dobil od znanca, ki je star 18 let ali več.	///	///	///	///	27		31	33	32	51	38
f. Pijačo sem dobil od staršev ali sorodnikov.	///	///	///	///	27	25	37	27	54	38	36

Največ osnovnošolcev je prejelo pijačo od tistih, ki so jim najbližje – od staršev in sorodnikov: tako je odgovorilo od ene četrte (2008) do več kot ene tretjine (2012) in celo več kot polovica (2016) osnovnošolcev! Prav tako dobi pijačo od staršev in sorodnikov ena četrtna gimnazijcev, več kot polovica, celo tri četrtnine dijakov četrtega letnika, pa jo kupi sama.

Leta 2012 je več dijakov kot dijakinj kupilo alkoholno pijačo (13 odstotnih točk), več deklet kot fantov pa je alkoholno pijačo dobilo (11 odstotnih točk).

V letu 2016 si visok delež dijakov četrtega letnika kupi pijačo, nižja pa se delež tistih, ki jo dobijo. Pri teh dveh odgovorih je velika razlika med drugim in četrtem letnikom. Močno se je povečal delež osnovnošolcev, ki so dobili pijačo

od staršev ali sorodnikov. V letu 2016 je takih več kot polovica! Pred štirimi leti dobra tretjina.

10. Koliko svojih sošolcev, sošolk in prijateljev iste starosti poznaš, ki uživajo alkoholne pijače? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
Nobenega	21	///	12		8		8	1	10		
1 do 2	24	///	12		10		13	0	15		
3 do 5	18	///	21	1	13		22	2	19	4	2
5 do 10	13	///	18	4	17		14	7	22	4	
več kot 10	19	///	36	95	50	94	43	90	33	93	98

Več kot polovica osnovnošolcev pozna več kot 5 vrstnikov, ki uživajo alkoholne pijače, leta 2008 se ta odgovor približa celo dvema tretjinama. Skoraj vsi gimnazijci poznajo več kot 10 vrstnikov, ki uživajo alkoholne pijače.

11. Koliko svojih sošolcev, sošolk in prijateljev iste starosti poznaš, ki kadijo cigarete? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
Nobenega	20	///	21		18		28	1	19		
1 do 2	20	///	23		25		33	7	39	2	2
3 do 5	24	///	22	1	27	4	16	24	17	33	3
5 do 10	11	///	16	9	8	21	7	26	19	33	26
več kot 10	23	///	18	90	19	79	16	43	6	33	69

Skoraj ena tretjina osnovnošolcev pozna več kot pet vrstnikov, ki kadijo cigarete. Trend odgovorov kaže rahlo zmanjševanje. Podoben trend (zmanjševanja poznavanja tistih, ki kadijo) je opazen tudi pri gimnazijcih.

Osnovnošolci leta 2012 poznajo več vrstnikov, ki ne kadijo cigaret, kot dekleta (37 %, 18 %).

12. Koliko svojih sošolcev, sošolk in prijateljev iste starosti poznaš, ki pijejo energetske napitke? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nobenega	///	///	///	///	8	4	5	3	4		
1 do 2	///	///	///	///	7	12	4	13	4	13	10
3 do 5	///	///	///	///	10	8	23	17	15	25	25
5 do 10	///	///	///	///	10	14	19	24	21	24	18
več kot 10	///	///	///	///	68	59	49	43	56	38	48

Energetske pijače smo vključili v anketo v zadnjih treh izvedbah. Upravičeno. Približno tri četrtine osnovnošolcev pozna vsaj pet vrstnikov, ki uživajo energetske napitke. Med gimnazijci je takih nekaj manj, je pa več tistih, ki uživajo alkoholne pijače.

13. Kaj se ti zdi bolj nevarno? (Obkroži le en odgovor izmed treh.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
kajenje cigaret	///	///	19	24	49	42	52	49	50	49	33
pitje alkohola	///	///	14	27	10	15	16	16	8	16	15
energetski napitki	///	///	///	///	7	2	3	3	6	7	13
vse je enako nevarno	///	///	67	35	35	33	28	29	36	27	39

Zelo malo anketiranim se zdijo energetske napitke nevarne. Seveda v 'konkurenci' s cigaretami in pitjem alkohola. Prevladujejo odgovori, da so vse tri snovi enako nevarne, predvsem v zadnjih treh anketah pa so devetošolci precej kritični do kajenja.

V letu 2004 je mnenja, da je kajenje bolj nevarno od cigaret, več fantov iz OŠ (26 %) kot deklet (9 %).

Leta 2008 je več dijakinj (41 %) kot dijakov (22 %) ocenjevalo, da so vse našteje substance enako nevarne.

Leta 2012 se več devetošolcem kot dekletom zdi kajenje bolj nevarno od pitja alkohola in energetskih napitkov (65 %, 36 %), dekletom se zdi nevarnejše pitje alkohola (24 %, 9 %) ali pa v večji meri menijo, da je oboje enako nevarno (36 % deklet, 22 % deklet).

Leta 2012 so dijaki bolj kot dijakinje bili prepričani v nevarnost kajenja cigaret (57 % dijakov, 45 % dijakinj), več deklet kot fantov (34 %, 18 %) pa je ocenjevalo oboje kot enako nevarno.

14. Za katere od naštetih stvari meniš, da bi se ti lahko zgodile po pitju alkohola? (Možno je obkrožiti več odgovorov.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
počutil bi se sproščene	///	///	25	55	26	58	37	60	43	75	80
imel bi težave s policijo	///	///	32	33	39	24	55	40	38	33	41
okvaril bi si zdravje ali dobro telesno kondicijo	///	///	48	29	48		52	48	61	47	52
počutil bi se srečnega	///	///	18	25	23		25	36	28	51	56
pozabil bi na težave	///	///	34	45	38	49	36	48	51	64	62
ne bi bil sposoben pravočasno prenehati piti	///	///	19	5	24		25	15	31	25	33
imel bi »mačka«	///	///	61	65	59	58	57	70	63	71	72
bil bi bolj družaben	///	///	16	33	27	21	28	49	35	65	61
storil bi nekaj, kar bi kasneje obžaloval	///	///	47	42	51		50	47	60	55	56
zabaval bi se	///	///	31	62	49	67	49	66	56	73	72

Osnovnošolci se zavedajo posledic pitja alkohola: več kot polovica predvideva, da bi v tem primeru 'imeli mačka', da bi storili nekaj, kar bi obžalovali ter da pitje škoduje zdravju. Tudi srednješolci predvidevajo 'mačka', razen tega pa več kot polovica srednješolcev meni, da bi se ob tem zabavali, da bi se počutili sproščene ter da bi pozabili na težave.

Leta 2008 je več dijakov kot dijakinj ocenjevalo, da bi se jim zgodile naslednje stvari: imel bi težave s policijo, pozabil bi na težave, bil bi bolj družaben. Dijakinje bolj kot dijaki ocenjujejo, da bi se zabavale.

Leta 2012 so dekleta bolj kritična do posledic pitja alkohola kot devetošolke. Več deklet kot fantov meni, da bi imele težave s policijo, da ne bi pravočasno prenehale piti, da bi imele 'mačka' ali da bi storile nekaj, kar bi kasneje obžalovale.

V letu 2016 se je močno povečal delež tistih, ki so se ob pitju počutili sproščeno. Takih je celo tri četrtine dijakov drugega letnika in štiri petine dijakov četrtega letnika. Več kot polovica dijakov meni, da bi se ob pitju počutili srečne. Pred štirimi leti je bilo takih tretjina. Prav tako je opazen velik porast tistih, ki menijo, da bi s pitjem pozabili na težave – dve tretjini srednješolcev.

Pri omenjenih posledicah je opazen porast tudi pri devetošolcih. Celo polovica jih odgovarja, da bi s pitjem pozabili na težave.

15. Zaradi alkohola sem že imel naslednje težave (Možno je obkrožiti več odgovorov.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
neuspeh (slabo ocen v šoli)	///	///	5	12	4		8	8	6	5	10
poškodovanje obleke ali osebnih stvari, izgubo denarja ali vrednih predmetov	///	///	15	47	13	48	20	49	11	36	87
nesrečo ali telesno poškodbo	///	///	5	12	4	10	11	16	24	18	21
prepire	///	///	14	15	20	29	20	38	13	13	51
težave s starši	///	///	19	25	18	10	19	27	4	13	23
težave z učitelji	///	///	1	4	5		4	4	6	0	2
seks, ki sem ga naslednji dan obžaloval	///	///		8			4	7	4	9	18
prerivanje ali pretep	///	///	8	12	12	7	10	14	4	9	181 4

Srednješolci so se srečali z več težavami zaradi pitja alkohola: približno polovica z izgubo ali s poškodovanjem osebnih predmetov, četrtnina je imela težave s starši, šestina se je prepirala, več kot desetina pa priznava slab učni uspeh, nesrečo ali poškodbo ter prerivanje ali pretep. Tudi pri skoraj petini osnovnošolcev se na prvih mestih pojavljajo težave s starši ter poškodovanje osebnih stvari. Nezanemarljiv pa je tudi delež nesreč, poškodb ter prerivanja in pretepa.

V letu 2004 je imelo težave s starši zaradi pitja alkohola nekaj več fantov (23 %) kot deklet (12 %) – OŠ.

V letu 2008 so se dijaki zaradi alkohola več prerivali, prepirali in pretepali, medtem ko so dijakinje bolj kot dijaki opazale poškodovanje obleke ali osebnih stvari ter izgubo denarja ali vrednih predmetov.

V letu 2012 je več fantov kot deklet 9. razreda odgovorilo, da so se prerivali ali pretepali (13 %, 3 %).

Leta 2012 so se dijaki pogosteje kot dijakinje prerivali ali pretepali (21 %, 10 %).

V letu 2016 se je med dijaki četrtega letnika povečalo število teh, ki so zaradi alkohola doživeli poškodovanje osebnih stvari. To potrjuje kar devet desetih vprašanih, medtem ko je v drugem letniku takih odgovorov ena tretjina. Polovica četrtošolcev potrjuje, da je zaradi alkohola imela težave s prepiranjem.

16. Za vinjenega se imam, kadar (možno je obkrožiti več odgovorov): [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
sem psihično precej drugačen kot sicer (zgovoren, dobre volje, zabaven itd.)	///	///	21	44	34	37	38	40	14	49	56
sem omotičen	///	///	27	34	35	49	29	47	22	27	59
sem zaspan	///	///	10	9	19		17	14	15	11	20
sem nezanesljiv pri hoji	///	///	30	44	43	41	33	48	21	29	39
se mi zatika pri govoru	///	///	22	33	30	51	25	44	18	22	48
sem bojevit, se prepiram	///	///	5	9	14		5	7	10	4	18
naslednji dan ne vem, kaj sem počel	///	///	18	42	26	30	31	50	22	25	46

Glavni pokazatelji vinjenosti tako pri osnovnošolcih kot srednješolcih so nezanesljivost pri hoji, omotičnost in zatikanje pri govorjenju. Precejšen je delež tistih, ki naslednji dan ne vedo, kaj so počeli. Omenjajo tudi spremembe razpoloženja (zgovornost, zabavnost...).

Osnovnošolke leta 2012 se imajo za vinjene takrat, ko naslednji dan ne vedo, kaj so počele (43 % deklet, 22 % fantov).

17. Kateri razlogi se ti zdijo pomembni za ne-pitje alkohola? (Možno je obkrožiti več odgovorov.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
pitje škoduje zdravju	///	///	80	66	71	65	48	70	81	80	74
za pijačo se porabi precej denarja	///	///	41	59	43	58	25	61	63	58	69
pitje alkohola je razvada	///	///	26	20	33		18	22	49	24	25

alkohol lahko povzroči, da izgubiš nadzor nad svojimi dejanji	///	///	63	59	63	63	41	72	81	78	77
starši nasprotujejo pitju alkohola	///	///	31	19	34		19	18	31	20	6
pitje alkohola povzroča zasvojenost	///	///	42	35	49		35	44	67	53	54
alkohol je uničil nekoga, ki sem ga dobro poznal	///	///	32	15	32		16	32	43	29	38
alkoholne pijače imajo grozen okus	///	///	9	4	10		6	7	28	13	5
alkohol pomeni zlo v družini	///	///	32	15	21		16	23	40	27	30
po pitju bruhaš, si omotičen ali imaš »mačka«	///	///	55	29	46	27	30	58	51	51	49
pitje povzroča nesreče	///	///	62	31	65	59	41	67	74	75	77
pitje povzroča nasilnost	///	///	46	21	48	27	33	54	65	69	66
pitje povzroči smrt	///	///	50	20	48	27	33	48	57	47	54

Pred pitjem alkohola odvrne največ osnovnošolcev zavedanje, da škoduje zdravju, da izgubiš nadzor nad svojim početjem ter povzročanje nesreč. Odgovori letošnjih osnovnošolcev so bistveno bolj tolerantni do pitja alkohola kot njihovi vrstniki pred slabim desetletjem: delež tistih, ki menijo, da pitje škoduje zdravju, se je skoraj razpolovil! Pri srednješolcih je opazen trend v drugo smer: delež tistih, ki se zavedajo škodljivih posledic pitja alkohola se povečuje.

Leta 2008 več dijakov kot dijakinj našteva kot razloga za ne pitje alkohola precejšnjo porabo denarja ter nasilnost. Pri ostalih razlogih ni bistvenih razlik.

Leta 2012 se je bistveno več fantov kot deklet devetošolcev odločalo za razloge za ne pitje alkohola. Pri posameznih postavkah je vsaj 20 odstotnih točk razlike, največ pri postavki, da pitje škoduje zdravju (fantje 69 %, dekleta 11 %).

Dijakinjam se bolj kot dijakom zdi pomemben razlog za neuživanje alkohola, da imaš mačka (63 %, 48 %).

18. Ali jemlješ zdravila? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
redno	///	///	///	///	6	11	10	12	8	1	8
občasno	///	///	///	///	47	55	36	21	56	55	48
nikoli	///	///	///	///	44	33	54	67	36	44	44

Pri obnovitvi ankete pred štirimi leti smo vključili še postavko o uživanju zdravil. Predvidevali smo, da je uživanje zdravil precej razširjeno med šolarji. Med osnovnošolci jih uživa približno polovica. Rezultati tudi kažejo, da se delež uživalcev zdravil med šolarji, predvsem srednješolci, zmanjšuje.

Leta 2008 mnogo več dijakov kot dijakinj ne uživa zdravil: dijaki 57 %, dijakinje 15 %.

Leta 2012 so dijakinje tiste, ki ne uživajo zdravil (dijakinje 73 %, dijaki 55 %).

V letu 2016 se je zmanjšal delež učencev in dijakov, ki nikoli ne uživajo zdravil. Dobra polovica jih uživa občasno.

19. Kje dobiš zdravila? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
predpiše mi jih zdravnik	///	///	///	///	67	71	72	68	80	71	76
kupim jih v lekarni	///	///	///	///	24	27	15	16	9	19	18
dobim jih doma	///	///	///	///	11	11	6	12			
dobim jih od sošolcev, prijateljev	///	///	///	///		5	4	0	11	10	6

Velik del, dve tretjini šolarjev, uživa zdravila pod zdravniško kontrolo.

V letu 2016 je več učencev in dijakov, ki pridejo do zdravil z receptom.

20. Za katero od naslednjih drog si že slišal? (Možno je obkrožiti več odgovorov.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
marihuana ali hašiš	///	///	96	100	86	93	96	97	94	98	100
amfetamini	///	///	13	35	21		13	37	28	29	44
ekstazi	///	///	93	94	76	89	74	91	83	93	100
speed	///	///	27	69	69	79	35	65	47	51	80

kokain	///	///	96	98	88	94	95	95	96	96	100
kek	///	///	45	78	36	74	49	65	69	73	80
heroin	///	///	93	96	94	98	95	95	94	93	100
metadon	///	///	20	55	12		16	42	36	18	44
čudežne gobe	///	///	24	65	24		44	67	63	75	93
LSD	///	///	22	78	29	36	41	75	44	85	92
datura stramonium (angelska trobent)	///	///	10	25	9		7	11	17	2	10

Zanimalo nas je, koliko so šolarji informirani o prisotnosti posameznih drog. Več kot devet od desetih osnovnošolcev in srednješolcev je slišalo za marihuano, ekstazi, kokain in heroin. Na sploh so o prisotnosti drog bolje informirani srednješolci kot osnovnošolci.

V letu 2004 so osnovnošolski fantje v večjem deležu kot dekleta slišali za skoraj vse naštetе snovi: marihuana (97: 8), amfetamini (17:6), ekstazi (96:74), speed (33:16), kokain (96:78), kek (48:33), heroin (96:74) in čudežne gobe (28:16).

Leta 2012 so dijaki pogosteje kot dekleta slišali za celo vrsto drog: amfetamine, speed, kek, metadon, čudežne gobe, LDS ter angelsko trobento.

Med dijaki se je povečal delež tistih, ki so slišali za čudežne gobe in LSD. Pri četrtošolcih je takih več kot 90 odstotkov. Dijaki torej poznajo več drog kot v preteklosti.

21. Katera od naslednjih snovi se ti zdi zlahka dostopna? (Možno je obkrožiti več odgovorov.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
lepilo in hlapne snovi	34	///	62	77	44	71	53	74	61	69	75
speed ali ekstazi	3	///	9	20	6	24	5	14	17	9	18
heroin	///	///	8	2	9	18	11	7	29	5	8
cigarete	10	///	82	96	61	95	75	93	88	95	97
alkoholna pijača	16	///	92	95	73	89	71	91	88	91	98
marihuana	33	///	13	69	16	56	42	49	39	53	64
kokain	///	///	///	///	10	19	10	10	31	9	20
energetska pijača	///	///	///	///	86	81	75	87	82	91	95

Po pričakovanju so osnovnošolcem najbolj dostopni cigarete ter alkoholne in energetske pijače. Enako ocenjujejo srednješolci. Trem četrtnam srednješolcev so lahko dostopne hlapne snovi, polovici pa marihuana. Opazno

je, da se je močno dvignil delež osnovnošolcev, ki trdijo, da je marihuana lahko dostopna. Takih je leta 2012 skoraj polovica.

V letu 2004 fantje v OŠ v večji meri kot dekleta ocenjujejo, da je alkohol lažje dostopen (9 % fantje, 73 % dekleta).

Dijakom se leta 2008 zdi lažje dostopen kokain (15 odstotnih točk) ter lepilo in hlapne snovi (9 odstotnih točk), dijakinjam pa marihuana (10 odstotnih točk) in energetske pijače (9 odstotnih točk).

Leta 2012 se bistveno več dekletom kot fantom zadnjega razreda OŠ zdijo dostopni: lepila in hlapne snovi (17 odstotnih točk), cigarete (13 odstotnih točk), marihuana (40 odstotnih točk) in energetske pijače (16 odstotnih točk).

Leta 2012 se dijakom bolj kot dijakinjam zdi dostopna marihuana (dijaki 61 %, dijakinje 43 %).

22. S kakšnim namenom si (ali bi) poskusil cigarete? (možno je obkrožiti več odgovorov) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
radovednost	21	///	71	73	54	63	66	72	88	85	93
žalost, problemi	4	///	5	5	8		9	7	4	9	7
zabava	8	///	32	24	40	34	16	29	24	36	20
da se pokažem	7	///	2	24	5		3	4	8	3	7
omama		///	1	1	5	10	2	5	0	9	0
potreba			4	7	5	8	3	8	4	6	9

Dve tretjini osnovnošolcev poskuša cigarete iz radovednosti. Do leta 2012 se je zmanjšal delež tistih, ki poskušajo cigarete zaradi zabave. Tudi 'kazanje' s cigaretami zgublja na pomenu.

V letu 2004 bi fantje v OŠ pogosteje kot dekleta poskusili cigarete zaradi radovednosti (74 % fantje, 55 % dekleta), dekleta pa bolj zaradi zabave (37 % dekleta, 21 % fantje).

Leta 2008 dajejo dijakinje prednost radovednosti in zabavi kot razlogu za poskus kajenja cigaret.

Leta 2012 so se (ali se bi) dijakinje bolj kot dijaki odločale za cigarete zaradi zabave (dijakinje 33 %, dijaki 20 %).

Podobno kot pri poskušanju alkohola se tudi pri cigaretah veča delež teh, ki jih poskušajo iz radovednosti. Delež teh se vrti okrog 90 odstotkov.

23. Katero od naslednjih snovi bi poskusil, če bi ti bila ponujena? (Možno je obkrožiti več odgovorov.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
lepilo in hlapne snovi	///	///	4	4	5	11	5	4	5	2	3
speed ali ekstazi	///	///	3	4	5	10	4	11	7	12	11
heroin	///	///	0	7	5	7	4	2	//	//	//
cigarete	///	///	33	63	22	42	20	33	//	//	//
alkoholna pijača	///	///	56	71	55	53	54	64	//	//	//
marihuana	///	///	5	36	8	21	12	26	21	45	23
kokain	///	///	///	///	6	2	4	6	8	15	7
energetska pijača	///	///	///	///	54	44	49	42	//	//	//

Delež osnovnošolcev, ki bi poskusili ponujene cigarete se znižuje in se je ustavil pri dveh petinah. Dobra polovica pa bi jih poskusilo alkoholne in energijske pijače, če bi jim bile ponujene. Največ srednješolcev bi poskusilo ponujene alkoholne in energetske pijače ter cigarete, približno četrtina se ne bi branila marihuane.

V letu 2004 bi bistveno več fantov iz OŠ (59 %) poskusilo alkoholne pijače kot deklet (43 %).

Leta 2008 bi več dijakov kot dijakinj poskusilo heroin (16 odstotnih točk) in marihuano (12 odstotnih točk), medtem ko bi dijakinje prej posegle po energijskih pijačah (18 odstotnih točk).

Dekleta OŠ bi leta 2012 prej kot fantje poskusila cigarete, če bi jim bile ponujene (10 odstotnih točk)

Leta 2012 so (ali bi) dijaki v večji meri kot dijakinje poskusili marihuano (19 odstotnih točk razlike).

24. S kakšnim namenom si (ali bi) poskusil nedovoljene droge? (Možno je obkrožiti več odgovorov.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
radovednost	///	///	42	66	36	51	42	57	89	82	90
žalost, problemi	///	///	10	8	12	5	7	4	0	6	6
zabava	///	///	22	32	24	24	15	34	78	59	35
da se pokažem	///	///	1	1	3	3	4	2	5	0	3
omama	///	///	5	6	5	6	2	8	5	24	22
potreba	///	///		4	5	9	1	2	0	6	6

Podobno kot pri ostalih substancah, bi šolarji tudi nedovoljene droge poskusili predvsem zaradi radovednosti in zabave. Malo je takih, ki bi se s tem želeli pokazati. Če bi združili odgovore, bi opazili več kot desetino šolarjev, ki bi v drogi iskali reševanje problemov, utapljanje žalosti ter potrebo in omamo.

V letu 2004 bi fantje v OŠ pogosteje kot dekleta poskusili nedovoljene droge zaradi radovednosti(48 % fantje, 28 % dekleta).

Dijakinje leta 2008 bolj kot dijaki vidijo razlog za poskušanje nedovoljenih drog v radovednosti in zabavi (po 10 odstotnih točk), dijaki pa bolj kot dijakinje čutijo potrebo po uživanju (12 odstotnih točk).

Leta 2012 bi fantje OŠ bolj kot dekleta poskusili nedovoljene droge zaradi zabave (fantje 22 %, dekleta 7 %).

Pred štirimi leti (2012) je bilo bistveno manj dijakov, ki so (ali bi) poskusili nedovoljene droge zaradi omame. V letošnjem letu je takih kar četrtna dijakov, pred štirimi leti desetina.

25. Kaj se ti zdi bolj nevarno? (Obkroži le en odgovor izmed treh.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
pitje alkohola	4	///	8	30	4	19	9	30	21	35	49
kajenje marihuane	41	///	65	44	61	46	60	40	52	33	20
oboje je enako nevarno	52	///	27	26	36	33	31	30	27	32	31

V percepciji dveh tretjin osnovnošolcev je kajenje marihuane bolj nevarno od uživanja alkohola. Odgovori srednješolcev se bolj porazdelijo in jih približno tretjina ocenjuje pitje alkohola kot bolj nevarno.

V letu 2004 bistveno več fantov OŠ ocenjuje, da je kajenje trave bolj nevarno od pitja alkohola (76 % fantov, 43 % deklet), dekleta pa v večji meri menijo, da je oboje enako nevarno (31 %, 19 % deklet).

Leta 2012 se fantom bolj kot dekletom zdi nevarno kajenje marihuane (+14 odstotnih točk), dekleta pa v večji meri kot fantje ocenjujejo, da je oboje enako nevarno (+20 odstotnih točk).

Leta 2012 se dijakom bolj kot dijakinjam zdi nevarno pitje alkohola (49 %, 21 %), dekleta pa kot bolj nevarno ocenjujejo kajenje marihuane (47 %, 26 %).

V letu 2016 se odgovori premikajo v smeri prepričanja, da je pitje alkohola bolj nevarno od kajenja marihuane. To je mnenje polovice dijakov četrtega letnika, medtem ko polovica devetošolcev pripisuje večjo nevarnost kajenju marihuane. Letošnji odgovori so torej manj kritični do kajenja marihuane. Razlog je lahko tudi v družbenih trendih po legalizaciji.

26. Kaj se ti zdi bolj nevarno? (Obkroži le en odgovor izmed treh.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
kajenje tobaka	///	///	///	///	7	17	10	29	19	49	32
kajenje marihuane	///	///	///	///	67	54	52	46	41	24	35
oboje je enako nevarno	///	///	///	///	36	30	39	25	53	26	21

Tudi v kombinaciji s kajenjem tobaka ocenjujejo osnovnošolci kajenje marihuane za bolj nevarno. Toda ta delež se zmanjšuje in se povečuje delež tistih, ki ocenjujejo oboje kot enako nevarno.

Leta 2008 več dijakov kot dijakinj ocenjuje kot bolj nevarno kajenje tobaka (28 %:8 %), medtem ko dijakinje ocenjujejo kot bolj nevarno kajenje marihuane (59 %:42 %).

Leta 2012 so dijaki pogosteje kot dijakinje ocenjevali nevarnost kajenja tobaka (50 %, 19 %), dekletom pa se zdi bolj nevarno kajenje marihuane (47 %, 26 %).

V letu 2016 se znižuje delež odgovorov, ki pripisujejo večjo nevarnost marihuani v primerjavi s tobakom.

27. Heroin sem poskusil (obkroži le en odgovor izmed treh): [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nobenkrat	///	///	99	99	97	93	96	98	100	96	98
enkrat	///	///	1			2	1	1	0	0	2
večkrat	///	///		1		2	2	1	0	4	0

Med odgovori dijakov leta 2008 je razlika med dijaki in dijakinjami, ki niso poskusili heroina (98 % dijakinj, 86 % dijakov).

28. Ekstazi sem poskusil (obkroži le en odgovor izmed treh): [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nobenkrat	///	///	99	94	95	89	98	98	100	98	97
enkrat	///	///	1	4	2	5	1	1	0	2	3
večkrat	///	///		3	1	2	2	1	0	0	0

Tudi razmerje glede poskušanja ekstazija (2008) je podobno poskušanju heroina (96 % dijakinj in 77 % dijakov ga ni poskusilo).

29. Nore gobice sem poskusil (obkroži le en odgovor izmed treh): [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nobenkrat	///	///	///	///	92	91	97	95	100	98	96
enkrat	///	///	///	///	2	3	2	3	0	0	4
večkrat	///	///	///	///	4	2	1	2	0	2	0

Razmerje glede poskušanja norih gobic (2008) je podobno poskušanju heroina in ekstazija (99 % dijakinj in 80 % dijakov jih ni poskusilo).

30. Kolikokrat si v zadnjih 30-ih dneh kadil marihuano? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nobenkrat	///	///	99	73	94	81	97	88	98	91	78
1-2 krat	///	///	1	18	1	5	2	9	2	5	15
3-5 krat	///	///		3		6	1	1	0	0	7
več kot 6-krat	///	///		6	3		0	2	0	4	0

Leta 2008 bistveno več dijakinj kot dijakov ni kadilo marihuane en mesec pred odgovarjanjem na vprašanja: 67 % dijakov, 92 % dijakinj.

Leta 2012 je manj dijakov kot dijakinj, ki v zadnjem mesecu niso kadili marihuane (dekleta 96 %, fantje 71 %).

31. Ali meniš, da si dovolj poučen (informiran) o: [%]

		1999		2004		2008		2012		2016		
		OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
alkoholnih pijačah	DA	80	///	79	95	83	83	86	94	86	93	93
cigaretih	DA	77	///	74	96	79	85	80	91	86	93	90
nedovoljenih drogah	DA	57	///	37	63	95	74	65	73	78	62	69

Šolarji in dijaki bi potrebovali več informacij predvsem o nedovoljenih drogah.

V letu 2004 menijo fantje v OŠ, da so bistveno bolje informirani o alkoholnih pijačah (84 %) kot dekleta (61 %), prav tako menijo, da bolje poznajo cigarete (75 %) kot dekleta (60 %) in tudi nedovoljena mamila (42 %) bolje kot dekleta (26 %).

Dekleta OŠ leta 2012 v večji meri kot sošolci ocenjujejo, da so dovolj poučene o alkoholnih pijačah (+18 odstotnih točk), cigaretah (+26 odstotnih točk) in nedovoljenih drogah (+14 odstotnih točk).

Leta 2012 več dijakov kot dijakinj ocenjuje, da so dovolj poučeni o nedovoljenih drogah (fantje 82 %, dekleta 69 %).

V letu 2016 se je povečal delež učencev, ki menijo, da so dovolj poučeni o nedovoljenih drogah. Svoje je k temu gotovo prispevalo osveščanje po šolah.

32. Ali meniš, da ima družba pretirano odklonilen odnos do tistih, ki uživajo nedovoljene droge? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
DA	///	///	44	44	37	42	52	48	46	39	54
NE	///	///	56	56	59	57	47	52	54	61	46

Velik delež učencev in dijakov, do polovice odgovorov, kaže, da ima družba pretirano odklonilen odnos do ljudi, ki uživajo nedovoljene droge.

33. Koliko svojih sošolcev, sošolk in prijateljev iste starosti poznaš, ki uživajo nedovoljene droge? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nobenega	66	///	68	8	70	14	69	24	57	29	27
1 do 2	17	///	21	15	17	34	21	38	18	38	13
3 do 5	4	///	5	23	4	21	7	16	11	15	33
5 do 10	2	///	2	21	1	11	1	9	3	9	16
več kot 10	1	///	4	33	5	18	2	12	11	9	11

34. Koliko časa na dan gledaš TV? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
do 1 ure	///	///	15	24	17	40	23	50	53	51	53
do 2 ur	///	///	34	37	35	36	46	35	19	24	33
do 3 ure	///	///	31	25	27	18	20	10	17	20	11
več kot 3 ure	///	///	20	14	20	14	10	5	11	5	3

V letu 2016 se je pri devetošolcih zmanjšalo gledanje televizije v primerjavi z odgovori izpred štirih let: tokrat jih je približno ena polovica

gledala televizijo do ene ure dnevno, pred štirimi leti je enak delež učencev gledal televizijo do dve uri dnevno.

35. Koliko časa na dan preživiš za računalnikom (internet, igrice, zabav)? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
do 1 ure	///	///	///	///	19	29	22	21	40	51	53
do 2 ur	///	///	///	///	29	30	35	30	25	24	33
do 3 ure	///	///	///	///	17	19	22	29	14	20	11
več kot 3 ure	///	///	///	///	30	17	22	20	21	5	3

Približno polovica šolarjev in dijakov preživi za računalnikom do dve uri, preostali pa več.

Leta 2008 dijakinje manj časa preživijo za računalnikom kot dijaki: do 1 ure 18 % dijakov in 37 % dijakinj, več kot 3 ure 44 % dijakov in 12 % dijakinj.

Leta 2012 je več dijakinj kot dijakov, ki so z(a) računalnikom do 1 ure (26 % dijakinj, 10 % dijakov).

V letu 2016 je podoben trend kot pri gledanju televizije opazen pri 'sedenju' za računalnikom. Delež se je zmanjšal. V obeh primerih gre zmanjšanje verjetno na račun operiranja z mobilnimi telefoni.

36. Ali ti starši omejujejo dostop do računalnika? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
DA	///	///	///	///	23	10	42	8	36	11	3
NE	///	///	///	///	75	87	58	92	64	89	97

Med osnovnošolci je več takih, ki jim starši omejujejo dostop do računalnika, kot med srednješolci.

Leta 2012 so starši fantom devetošolcem v večji meri omejevali dostop do računalnika kot dekletom (fantje 51 %, dekleta 18 %).

37. V katerih prostočasnih dejavnostih se udejuješ? (Možno je obkrožiti več odgovorov.) [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
v športu	///	///	76	65	74	72	76	68	75	60	54
berem knjige	///	///	28	35	27	38	33	41	28	51	38

zvečer hodim ven (v disko, na domače zabav	///	///	15	81	20	70	22	65	19	67	72
pohajkujem naokrog	///	///	13	31	20		18	26	17	42	46
igram na igralnih avtomatih	///	///	3	2	2		5	1	10	4	3
hodim v bifeje, gostilne	///	///	4	41	13	41	12	22	13	22	43
igram računalniške igrice	///	///	61	40	66	37	57	35	42	18	33
igram inštrument	///	///	21	17	24		27	31	21	38	20
gledam TV	///	///	81	78	80	70	75	70	67	55	72

Osnovnošolci se izven šole največ ukvarjajo s športom (če izvzamemo kot 'ukvarjanje' igranje računalniških igrice in gledanje TV). Podoben trend je zaznati med dijaki. Med dijaki je občutno več takih, ki hodijo zvečer ven, v disko in lokale.

V letu 2004 se fantje iz OŠ bolj kot dekleta ukvarjajo s športom (fantje 87 %, dekleta 52 %), igrajo računalniške igrice (fantje 76 %, dekleta 36 % in gledajo TV (fantje 80 %, dekleta 69 %), dekleta pa raje prebirajo knjige (36 %, fantje 16 %).

V letu 2008 se več dijakov ukvarja s športom ter računalniškimi igricami, dekleta pa raje kot fantje berejo knjige, hodijo v disko in na zabave.

Leta 2012 so dekleta v OŠ mnogo raje brale knjige kot fantje (54 %, 16 %), fantje pa raje kot dekleta igrali računalniške igrice (67 %, 39 %) in se ukvarjali s športom (83 %, 68 %).

Leta 2012 se več dijakinj kot dijakov v prostem času ukvarja z branjem knjig, obiskom domačih zabav in diska, pohajkovanjem in gledanjem TV, več fantov kot deklet pa najde sprostitev v športu in računalniških igricah.

V letu 2016 ni bistvenih sprememb pri preživljanju prostega časa v primerjavi z odgovori prejšnjih let. Opaznega je nekaj več pohajkovanja pri dijakih četrtega letnika: teh je skoraj polovica, pred štirimi leti četrtna.

38. Katere športne droge poznaš? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
anabolični steroidi	//	//	//	//	//	//	//	//	34	22	39
kofein	//	//	//	//	//	//	//	//	57	49	51
stimulansi	//	//	//	//	//	//	//	//	12	12	15
rastni hormoni	//	//	//	//	//	//	//	//	41	41	45

eritroprotein	//	//	//	//	//	//	//	//	13	4	4
kanabionidi	//	//	//	//	//	//	//	//	10	1	4

Športne droge so bile v raziskavo vključene letos prvič. Približno polovica anketirancev pozna anabolične steroide, kofein in rastne hormone.

39. Si si za doseganje boljših rezultatov kdaj pomagal s poživili ali športnimi drogami? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
DA	//	//	//	//	//	//	//	//	11	4	5
NE	//	//	//	//	//	//	//	//	89	96	95

Anketiranci si za doseganje boljših rezultatov ne pomagajo s športnimi drogami.

40. Menim, da bi ob naslednjih družbenih ukrepih pil manj ali manjkrat (možno je obkrožiti več odgovorov): [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
večji ponudbi ustvarjalnih prostočasnih dejavnosti za mlade	///	///	27	25	25	33	30	30	26	13	12
večji ponudbi zabave, kjer se ne toči alkohola	///	///	60	38	43	36	39	32	40	19	18
omejitvijo ponudbe alkohola povsod (doma, v družbi, v lokalih itd.)	///	///	24	12	25	18	27	21	30	9	12
ne verjamem, da obstajajo takšni ukrepi	///	///	17	44	17	23	7	3	18	25	33

Dijaki in učenci vidijo najpomembnejši ukrep za zmanjševanje pitja v večji ponudbi zabav, na katerih ne bi točili alkohola. Četrtna vprašanih daje prednost večji ponudbi ustvarjalnih in prostočasnih aktivnosti za mlade. Četrtna osnovnošolcev meni, da bi bilo koristno omejiti ponudbo alkohola, medtem ko

tako miselnost zastopa manj dijakov. Vedno manj pa je takih, ki dvomijo, da takšni ukrepi obstajajo.

Leta 2008 več dijakov kot dijakinj (10 odstotnih točk) meni, da bi bilo učinkovito ponuditi več prostočasnih aktivnosti in omejitev ponudbe alkohola, medtem ko dijakinje v večji meri kot dijaki (18 odstotnih točk) dvomijo, da obstajajo učinkoviti ukrepi za zmanjšanje pitja.

Leta 2012 je več dijakinj kot dijakov, ki menijo, da bi bila učinkovita ukrepa spodbujanje prostočasnih aktivnosti in v več ponudbah zabav, na katerih se ne toči alkohol.

V letu 2016 se je zmanjšal delež dijakov in učencev, ki menijo, da obstajajo prijemi za zmanjšanje uživanja pijač med mladimi. Manj jih je prepričanih, da bi bila bolj učinkovita večja ponudba prostočasnih aktivnosti ali več ponudbe zabave brez alkohola ali omejitev ponudbe alkohola. Takšna miselnost je prisotna pri tretjini dijakov četrtega letnika in pri četrtni dijakov drugega letnika.

41. Ali tvoji starši vedo, kje preživljaš prosti čas? [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
vedno	///	///	81	61	59	55	67	64	63	64	59
običajno	///	///	11	29	26	35	23	30	31	35	34
včasih	///	///	5	9	7	7	6	5	6	2	5
skoraj nikoli	///	///	1		8	3	4	1	1	0	2

Starši osnovnošolcev so bolj na tekočem o preživljanju prostega časa svojih otrok. Za približno desetino otrok in dijakov imajo starši zelo slab pregled nad preživljanjem njihovega prostega časa.

42. Moj učni uspeh prejšnje leto je bil: [%]

	1999		2004		2008		2012		2016		
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	9.	2.	4.
nezadosten	///	///		1			1	0			
zadosten	///	///	12	10	3		2	4	3	4	
dober	///	///	31	50	29		16	36	15	9	25
prav dober	///	///	33	27	30		51	39	42	60	44
odličen	///	///	24	11	34		30	20	39	27	31

Dodatek

Informacije nekaterih drugih ustanov, ki se srečujejo s problematiko zlorabe alkohola in drugih drog med mladimi

V mesecu marcu 2016 smo zaprosili Policijsko postajo Ormož, Zdravstveni dom Ormož, Lekarno Ormož in Društvo Zdrava pot iz Maribora, da nam za dopolnitev raziskave posredujejo podatke, ki jih imajo v svojih evidencah in so vezane na zlorabo drog v zadnjih štirih letih. Vse štiri ustanove so se odzvale na našo prošnjo in posredovale naslednje podatke:

1. Podatki Policijske postaje Ormož, povezani s kaznivimi dejanji in prekrški s področja prepovedanih drog.

Leto	Prekrški	Kazniva dejanja
2011	13	9
2012	8	12
2013	8	6
2014	14	9
2015	17	5

2. Društvo Zdrava pot ne razpolaga s podatki za daljše časovno obdobje, poročali so za leto 2015.

V letu 2015 je bil v okviru terenskega dela Društva Zdrava pot uporabnikom na širšem območju občine Ormož izdan sanitetni material (večje in manjše sterilne gaze, alkoholni robčki, kondomi, obliži, levkoplasti, povoji), o katerem številčne evidence društvo ne vodi.

V letu 2015 je bilo na istem območju izdanih okoli 250 insulink, vrnjenih je bilo približno 100 igel, bil je opazen upad uporabnikov.

3. Lekarna Ormož – prodaja insulink

Leto	Število
2015	231
2014	153
2013	120
2012	159

4. Zdravstveni dom Ormož

V času od maja 2012 do aprila 2016 niso zabeležili nobenega predoziranja s prepovedanimi drogami.

Anketa o rabi alkohola in drugih drog
Rezultati 2016

Izdala:

Rdeči križ Slovenije Območno združenje Ormož in
Medobčinska lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti na
področju občin Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž

Zanjo:

Stanislav Ivanuša

Besedilo:

Marjan Škvorc, Stanislav Ivanuša, Maja Botolin Vaupotič

Jezikovni pregled:

Marijana Korotaj

Oblikovanje naslovnice:

Tadeja Ozmec

Tisk:

Tiskarna Ekart

Naklada:

500 izvodov

Ormož, oktober 2016